

خنازیر و ابریشم

خودمداری در امثال و حکم فارسی

مصطفی قهرمانی ارشد

سرشناسنامه: قهرمانی ارشد، مصطفی ۱۳۶۵-
 عنوان و نام پدیدآور: خنازیر و ابریشم (خودمداری در امثال و حکم فارسی) / مصطفی قهرمانی ارشد.
 مشخصات نشر: همدان، مصطفی قهرمانی ارشد؛ ۱۳۹۶.
 مشخصات ظاهری: ۱۱۷ ص.
 شابک: ۹۶۳-۹۰۳-۶۰۰-۹۷۸.
 ۱. محبت قهرمانی: نویسی: فیبا
 ۲. وان دیگ: خودمداری در امثال و حکم فارسی.
 موضوع: ضرب المثل، جنبه‌های سیاسی
 موضوع: Political aspects - Proverbs, Persian
 موضوع: ضرب المثل، جنبه‌های سیاسی
 موضوع: Political aspects - Proverbs, Persian
 رده‌بندی کنگره: ۹ ق ۳۹۸ / ۹۶۳
 رده‌بندی دیویی: ۹۶۳ / ۳۹۸
 شماره کتابشناسی ملی: ۵۹۸ ۴۹۵

خنازیر و ابریشم (خودمداری در امثال و حکم فارسی)

چاپ اول: ۱۳۹۶

نقاشی روی جلد: مرتضی محمص

طرح: مصطفی قهرمانی ارشد

شمارگان: ۶۰۰ نسخه

قیمت: ۱۲۰۰۰

فهرست

۷	پیش‌گفتار
۹	پیشینه پژوهش
۱۱	ادبیات شفاهی
۱۷	معنی واژگانی مثل
۱۹	مثل در بلاغت اسلامی
۲۳	مثل از نگاه غربی‌ها
۲۴	ویژگی‌های امثال
۲۵	پیشینه و خاستگاه امثال
۳۵	استبداد
۳۷	نظریه استبداد شرقی
۳۹	زبان در جوامع استبدادی
۴۵	مؤلفه‌های استبدادپذیری در امثال
۴۵	۱. خودمداری و مشارکت‌گریزی
۴۹	۲. جبرباوری
۵۵	۳. سنت‌گرایی
۵۹	۴. اقتدارگرایی و هراس‌افکنی

۶۵	پیامدهای استبدادپذیری در امثال
۶۵	۱. سرسپردگی
۷۱	۲. توجیه‌گری
۷۶	۳. ناامیدی و آرزومندی تباه
۷۹	۴. بی‌اعتمادی و توطئه‌نگری
۸۲	۵. نبود آزادی بیان
۸۵	ستیزه با پیامدهای استبداد در امثال
۹۰	۱. ۱. گرنمایی و ریا
۹۳	۲. جواب بی ارزش‌ها
۹۵	۳. نظم و عدم شایسته‌سالاری
۹۷	۴. نژادپرستی ناسد
۱۰۱	جمع‌بندی
۱۰۵	کتابنامه
۱۱۱	نمایه

پیش‌گفتار

امروزه با پا گرفتن «مطالعات فرهنگی»، پژوهش دربارهٔ فرهنگ و ادبیات عامه پسند امری ضروری به شمار می‌آید و دیگر همچون گذشته بدان بی‌اعتنایی نمی‌شود. این رهیافت از نظریات همهٔ رشته‌های علوم انسانی بهره می‌گیرد و نگاه سنتی و محدود را در بر می‌شکند. از این چشم‌انداز، انواع ادبی عامیانه نظیر امثال و حکم، بخشی است غنی برای بازخوانی تاریخ و فرهنگ.

امثال و حکم از آن روکه برخاسته از تجربهٔ حیات انسان است، پیوندی عمیق با تاریخ سیاسی و اجتماعی اقوام دارد و ساختارهای گوناگون زندگی جمعی را باز می‌تاباند. با مطالعهٔ امثال و حکم می‌توان به ذهن و زبان آدمیان راه یافت و ساحت زیست و فرهنگ آنان را تبیین کرد. امثال و حکم را به سبب ارتباطش با زندگی انسان، از دیدگاه‌های جامعه‌شناسی، روان‌شناسی و غیره می‌توان سنجید و فضای ذهنی، فرهنگی، اجتماعی و غیره انسان را بازشناخت.

ویل دورانت گفته است: «کشورهامان، چون از تجمع ما پدید آمده اند، همان هستند که ما هستیم؛ قوانین و احکامشان بر مبنای طبایع ما و اعمالشان کردار زشت و زیبای ماست در مقیاسی پس بزرگ تر.» (دورانت، ۱۳۸۴: ۱۷۷) بنابراین، ریشه بسیاری از پیشرفت‌ها و انحطاط‌ها را در هر کشوری، باید در رفتار یکایک افراد باز جست که در قالب فرهنگ سیاسی، اجتماعی و اقتصادی شکل می‌گیرد و با اندیشه و منش مردمان آن کشور سازگار است. بسیاری از قوانین و احکام توده مردم در قالب امثال و حکم گنجینه شده است؛ از سویی دیگر امثال و حکم در زندگی مردم کاربردی عملی داشته‌اند؛ ازین رو منبعی درخور اعتنا برای بررسی و شناخت فرهنگ سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و غیره به شمار می‌آید.

امثال و حکم پرکاربردترین بخش ادبیات شفاهی است و از دو جنبه اهمیت دارد: نخست، اینکه تبلور فلسفه مردمان عامی است و نمایانگر اندیشه آنان؛ دیگر آنکه قانون عام، به شمار می‌آید و با تأثیر نهادن بر نظام اندیشه، به الگوی رفتاری توده مردم تبدیل می‌شود؛ بدان معنا که کاربردی عملی دارد و کم‌وبیش بر شکل‌گیری فرهنگ اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و غیره تأثیرگذار است.

از جانبی دیگر، مثل‌ها دو سویه واقعی و ادبی دارند و ازین رو در بازخوانی تاریخ و فرهنگ هر قوم به کار می‌آیند. ازین نهان و پدیدار روان قومی را نمایان می‌سازند.

فرهنگ سیاسی کهن ایران بر پایه نظام خدایگان - بنده استوار است که تا دوره مشروطیت نیز، بی‌آنکه دیگرسان گردد، تداوم داشته باشد. برناب این فرهنگ بر ذهن و زبان مردم و تأثیرپذیری اش از همین اذهان شکل یافته، سبب خو گرفتن ایرانیان به فرهنگ اقتدارگرا شده بود که پیامد آن، ایجاد و پایداری نظام‌های سیاسی استبدادی بوده است.